

DYSLEXIE- EN DYSCALCULIEBELEID 2019-2020

REVIUS WIJK

Inleiding

Dyslexie en dyscalculie zijn leerbeperkingen. Revius Wijk heeft een eigen dyslexie- en dyscalculiebeleid, conform de richtlijnen van het Protocol Dyslexie VO en het protocol ERWD¹ van de NVORWO (Nederlandse Vereniging voor de Ontwikkeling van het Reken-Wiskunde Onderwijs).

Doel van het beleid is:

- Dat dyslectische kinderen en kinderen met dyscalculie de opleiding volgen waartoe ze volgens hun cognitieve capaciteiten en overige vaardigheden in staat zijn;
- Dat ze kunnen omgaan met hun dyslexie en dyscalculie;
- Dat ze hun functionele lees- en schrijfvaardigheid c.q. rekenvaardigheid vergroten, zo nodig met hulpmiddelen.

In het dyslexie- en dyscalculiebeleid staat de leerling centraal en is een geïntegreerde aanpak van belang. We richten ons op wat voor de leerling werkt, met een zo groot mogelijk effect, en hiermee wordt hij/zij, indien nodig, gedurende *de hele schoolloopbaan* ondersteund.

I. Uitgangspunten dyslexiebeleid

Het uitgangspunt van het dyslexiebeleid van Revius Wijk is de ontwikkeling van (compenserende) vaardigheden, waardoor de leerling leert omgaan met de beperkende effecten van de dyslexie.

Leerlingen met een dyslexieverklaring mogen gedurende hun hele schoolcarrière gebruikmaken van de **dyslexie-examenfaciliteiten** (school- en centraal examen) die wettelijk zijn toegestaan. Op weg naar het eindexamen hebben dyslectische leerlingen soms ook specifieke ondersteuning nodig. Het is aan de docent en leerling samen om te kijken waar de leerling behoefte aan heeft en wat werkt. Docenten bieden deze faciliteiten zelf aan de leerling aan; de leerling bekijkt, al dan niet in een testperiode of in samenwerking met de leerlingbegeleider, of de geboden faciliteit inderdaad iets toevoegt. Het gebruik van een laptop voor het maken van toetsen is bij alle vakken mogelijk, behalve bij wiskunde.

In de brugklassen maken alle leerlingen een zogenaamd signaleringsdictee en een stillestoets. Beide zijn ontwikkeld in samenhang met het Protocol Dyslexie voortgezet onderwijs. Deze toetsen kunnen onderdeel uitmaken van een beknopt vooronderzoek dyslexie (zie hierna).

Leerlingen met vermoeden van dyslexie

Wanneer het vermoeden bestaat dat een leerling dyslectisch is, kan de tutor een dyslexie-**voor**onderzoek aanvragen. Dit summiere vooronderzoek wordt op school gedaan door de leerlingbegeleider en is kosteloos. Het vooronderzoek geeft uitsluitend een indicatie of het vermoeden gerechtvaardigd is. Wanneer de uitslag van het vooronderzoek luidt: vermoeden van dyslexie is gerechtvaardigd, dan wordt in overleg met ouders door een erkend bureau beoordeeld of testen zinvol is. Het eigenlijke dyslexieonderzoek moet dus door een erkend bureau worden gedaan. Dit onderzoek komt voor rekening van de ouders/verzorgers. Erkende bureaus zijn aangesloten bij de kwaliteitsinstituten: NRD (Nationaal Referentiecentrum Dyslexie) of KD (Kwaliteitsinstituut Dyslexie). Ouders kunnen een lijst krijgen van goedgekeurde aanbieders.

Wanneer ouders aangeven dat zij hun kind gaan laten onderzoeken op dyslexie, krijgt de leerling een voorlopige dyslexiepas. Deze is beperkt geldig. De geldigheid wordt met de leerling en zijn/haar ouders afgesproken. Is er na de afgesproken tijd nog geen officiële dyslexieverklaring, dan wordt de pas ingenomen en worden de extra faciliteiten stopgezet.

Dyslexie kan beperkend werken bij het verwerven van taal en talige vakken en opdrachten. De leerling zal moeten leren functioneren met deze beperking en compenserende vaardigheden moeten ontwikkelen. Het is de taak van de taal-/vakdocent om de leerling hierbij te helpen. Eventueel wordt de leerlingbegeleider van het team hierbij betrokken om op dyslexie gerichte RT te geven. RT valt onder de zorgcategorie: *kortdurend, licht curatief*. Dit geldt ook voor de begeleiding van dyslectische leerlingen, tenzij duidelijk blijkt dat meer nodig is. In dat geval wordt overleg met ouders gevoerd over wat de mogelijkheden zijn. Wanneer duidelijk wordt waaraan de individuele leerling behoefte

---

¹ ERWD staat voor Ernstige Reken en Wiskundeproblemen en Dyscalculie

heeft, worden hierover afspraken gemaakt met tutor en taal-/vakdocenten. De compenserende maatregelen zijn: zie onder B.

Op deze manier kan de school maatwerk leveren, waarbij toch verantwoorde determinatie kan plaatsvinden.

A. EXAMENFACILITEITEN VOOR LEERLINGEN MET DYSLEXIEVERKLARING (EN DUS OOK GELDIG GEDURENDE DE SCHOOLLOOPBAAN)

Voor VO-leerlingen met een dyslexieverklaring (opgesteld door een bevoegd deskundige en binnen de geldigheidsduur van deze verklaring) zijn de toegestane faciliteiten tijdens school- en centraal examen:

- 1. Extra tijd tijdens examentoetsen:** bij centraal examen krijgen leerlingen met dyslexie 30 minuten extra tijd voor het maken van het examen van veelal 2 uur op vmbo-tl en 3 uur op havo;
- 2. Gebruik van een tekstverwerkingsprogramma & spellingscontroller op laptop:** vooral nuttig bij examens waarbij veel geschreven moet worden. NB: het gebruik van een spellingscontroller kan wel invloed hebben op het aantal toe te kennen punten bij de beoordeling (alleen bij de talen);
- 3. Gebruik van voorleessoftware:** vooral nuttig bij alle examens waarbij veel gelezen moet worden.
- 4. Gebruik luistertoetsen voor dyslectische leerlingen:** tijdens schoolexamens meer tijd bij luistervaardigheid. Vaak wordt een speciale dyslexieversie van een KLUTO (Kijk- en Luistertoets) gebruikt.
- 5. Bodemcijfer:** bij schoolexamens geldt een bodemcijfer 3.0 voor Nederlands en MVT.

Deze faciliteiten worden aan de leerling voor alle vakken als keuzemogelijkheid voorgelegd en zijn dus nooit een verplichting.

Aan het begin van het voor-examenjaar bespreekt de leerlingbegeleider van het team met de leerling welke faciliteiten deze wenst te gebruiken bij het examen. Er wordt mee geoefend, zodat de leerling ook weet hoe het werkt. Dit kan per vak verschillen. De afspraken over gebruik van deze faciliteiten worden vastgelegd voor school- en centraal examens. Mocht de leerling na een periode van schoolexamens de afspraken willen bijstellen, dan moet hij/zij dit bespreken met de betreffende docent en de eigen examensecretaris. De aanpassing moet bovendien actief gedeeld worden met de teamleider B&O (begeleiding en ondersteuning), i.v.m. verantwoording examenfaciliteiten.

Ad 2: Gebruik tekstverwerkingsprogramma & spellingscontroller

Bij alle examens is het gebruik van computer met tekstverwerkingsprogramma en spellingscontrole toegestaan. Een digitaal woordenboek is echter niet toegestaan.

Ad 3: Gebruik van voorleessoftware

Tijdens het centraal examen mogen de kandidaten met een dyslexieverklaring door middel van een koptelefoon gebruik maken van voorleessoftware, die de examenopgaven voorleest.

Examenkandidaten mogen zelf kiezen voor welke vakken zij deze voorleessoftware willen gebruiken en zij mogen tijdens het examen besluiten het voorlezen niet meer te gebruiken en de computer terzijde te schuiven.

Ad 4: Kijk- en luistertoetsen (KLUTO) talen schoolexamen

Voor het schoolexamen inventariseert de betreffende docent of er dyslectische leerlingen zijn die gebruik willen maken van extra tijd bij de kijk- en luistertoets (KLUTO). De examencommissie organiseert de afname van deze versie in een aparte ruimte, omdat deze toets meer tijd kost dan de gewone versie.

B. SCHOOLREGELS VOOR LEERLINGEN MET DYSLEXIEVERKLARING

De faciliteiten die gelden voor het (school-)examen kunnen in de hele schoolcarrière al toegepast worden, op voorwaarde dat er een dyslexieverklaring door een bevoegd deskundige is.

De faciliteiten zijn:

1. extra tijd;
2. gebruik van tekstverwerkingsprogramma met spellingscontroller*²;

---

² Bij dyslexie-examenfaciliteiten met een * moet (nu nog) de kanttekening worden gemaakt, dat het technisch en organisatorisch mogelijk moet zijn om deze faciliteiten in te zetten tijdens de lessen en toetsen in alle leerjaren. Voldoende computers en voorleessoftware zijn nu soms een organisatorisch struikelblok.

3. gebruik maken van voorleessoftware*.

Daarnaast gelden de volgende afspraken per vak/vakgebied:

1. **Alle vakken:**

Geen dictaat en geen handgeschreven toetsen/aantekeningen; toetsen en hand-outs voor alle leerlingen getypt in Arial lettergrootte 12 zijn duidelijk leesbaar. Vergrotingen zijn daarmee vrijwel altijd overbodig.

2. **Alle Talen (met uitzondering van Klassieke talen):**

- (Nederlands, MVT): bodemcijfer 3.0.
- Indien nodig mag een leerling in de onderbouw, in overleg met de docent, gebruik maken van regelkaarten als de leerling er niet in slaagt om de grammaticaregels te automatiseren.

3. **Nederlands:**

- Bij werkwoordspelling: er wordt alleen beoordeeld wat er wordt getoetst. Bijvoorbeeld: bij een toets over de t-klank aan het einde van een werkwoord worden geen fouten in het woord zelf gerekend; alleen de d's en t's worden beoordeeld.
- De definitie in Van Dale voor dictee is: "*oefening in het zonder spelfouten schrijven van het gehoorde.*" Dit is voor dyslectische leerlingen als toetsvorm dus niet geschikt. Dictees (zinnendictees en woordjesdictees) worden daarom niet meegerekend.

4. **Moderne Vreemde Talen** (Engels, Frans en Duits)

- Een leerling mag één keer per periode zelf een mondelinge i.p.v. een schriftelijke overhoring aanvragen bij de vakdocent. De docent reikt dit ook als voorstel aan.
- Bij de moderne talen is fonetisch schrijven toegestaan. Als een woord door verkeerde spelling een andere betekenis krijgt of als er miscommunicatie of onbegrijpelijkheid ontstaat, wordt deze wel als fout gerekend. Accenten vallen buiten de beoordeling en fouten m.b.t. lidwoorden tellen minder zwaar dan bij niet-dyslectische leerlingen.
- In **vmbo-t** bestaat voor dyslectische leerlingen in uitzonderingsgevallen de mogelijkheid om het vak Frans of Duits te laten vallen. In de vrijgekomen lessen wordt dan gewerkt aan een vastgesteld programma (geen extra huiswerk).
  - Voorwaarden hiervoor zijn:
    - De docent Frans of Duits geeft aan dat de leerling ondanks alle inspanningen die hij/zij levert, niet in staat is het vak te volgen. De docent overlegt met de tutor en het team. De tutor/het team delen de zienswijze van de vakdocent Frans c.q. Duits.
    - De teamleider B&O ondersteunt deze zienswijze voor deze individuele leerling.
    - Ouders ondertekenen een brief waarin hun wordt uitgelegd wat de consequenties zijn van het niet meer volgen van het desbetreffende vak, namelijk een beperking in het kiezen van vakkenpakket en/of vervolgopleiding.
    - In de brugklas vmbo-t kan, in overleg met de docent Frans, de tutor en de teamleider B&O ervoor worden gekozen om aan een individuele leerling bij wijze van uitzondering niet alle domeinen aan te bieden. De leerling blijft dan wel het vak volgen, krijgt ook gewoon alle toetsen, maar bijvoorbeeld spelling of grammatica worden niet beoordeeld. Daardoor geven de resultaten geen getrouw beeld. Van tevoren wordt afgesproken welk domein van het vak buiten beschouwing wordt gelaten. Ouders moeten hiermee instemmen, omdat dit betekent dat deze leerling het vak niet meer kan volgen in de volgende leerjaren. Daardoor worden profielkeuze en eventueel opstroom naar havo beperkt. Hieraan kunnen door andere leerlingen of ouders geen rechten worden ontleend om ook een vak te mogen laten vallen: dit wordt per persoon bekeken op objectieve gronden.
- In **havo en vwo** volgen leerlingen in klas 1, 2 en 3 het vak Frans, in klas 2 en 3 tevens het vak Duits. Deze twee vakken zijn verplicht in de onderbouw, géén uitzonderingen. Ons beleid is dat in ieder geval in klas 1 en 2 het volledige programma Frans en Duits wordt aangeboden. Binnen de sectie kan overlegd worden hoe het sommige kinderen iets makkelijker gemaakt kan worden. Een deel van het vak schrappen is niet wenselijk en ook geen beleid. Mondeling toetsen aanbieden, spelfouten niet meetellen, bodemcijfer, werken op een laptop, extra tijd: dit zijn de faciliteiten die geboden worden voor dyslectische leerlingen in de onderbouw.

5. **Alle vakken, met uitzondering van de talen:**

Spellingsfouten worden niet aangestreept en niet meegerekend.

6. **Tijdverlenging of verkorte toets:**

Extra tijd voor toetsen (10 minuten voor een toets van 50 minuten, 20 minuten voor een toets van 100 minuten, etc.). Let op: voor kortere toetsen valt de verlenging binnen het lesuur! De docent kan er ook voor kiezen om 20% minder toetsvragen op te nemen.

Het dyslexiebeleid van de school zet in op het gebruik van voorleessoftware voor het lezen van lange teksten, tijdens de gehele schoolcarrière van de leerlingen met dyslexie. Dit kan bij alle vakken.

Dyslectische leerlingen mogen voorleessoftware met koptelefoon gebruiken. Wel moeten zij dit vooraf aan de betreffende docent laten weten. De docent legt de gemaakte afspraken vast in het leerlingvolgsysteem (SOMtoday).

Dyslectische leerlingen kunnen met behulp van LEX, de gratis app van Dedicon, gesproken schoolboeken beluisteren met de iPad. Met de app kunnen zij bestelde gesproken schoolboeken streamen of downloaden. Het geluid kan worden afgespeeld in achtergrondmodus. De leerlingen kunnen dus blijven luisteren terwijl zij andere apps gebruiken.

Leerlingen mogen deze voorleesmethode gebruiken in hun lessen (niet in toetsen), na overleg en afspraken met de betreffende docent. De docent vermeldt deze afspraken in SOMtoday.

Toetsen kunnen ook worden afgenomen met behulp van voorleessoftware Sprinto.

- De toetsen die voorgelezen worden door Sprinto, moeten in een Word-bestand zijn gemaakt en de tekst moet niet in kolommen staan.
- Er moet een laptop beschikbaar zijn tijdens de toets, waardoor het Word-bestand kan worden voorgelezen door de Sprinto voorleessoftware, door het inpluggen van de Sprinto USB-stick. Op deze laptop moet de toegang tot internet geblokkeerd zijn.
- De docent instrueert de leerling, hoe hij/zij de antwoorden op de toets maakt en inlevert.

Noot:

Op het havo en vwo zijn in de onderbouw geen mogelijkheden om in verband met dyslexie dispensatie te verlenen voor een vak. Wanneer een leerling naast dyslexie één of meer beperkingen heeft, waardoor hij/zij vastloopt of dreigt te lopen in zijn/haar schoolloopbaan, kan bij hoge uitzondering worden overwogen om de studielast/vakinhoud bij een vak te verminderen. Dat moet dan passen binnen de eisen die aan de vakken gesteld worden en de verdere schoolloopbaan van de leerling mag niet in het geding zijn. Dit gaat altijd in overleg met de tutor, docenten en de schoolleiding en natuurlijk met ouders en de leerling.

Het bovenstaande is bedoeld om in buitengewone gevallen maatwerk te kunnen leveren. Het is geen recht waarop ouders of leerling in het algemeen aanspraak kunnen maken.

Vrijwaringsclausule

Soms kan zich een overmachtssituatie voordoen, waardoor het niet mogelijk is een dyslectische leerling de optimale digitale ondersteuning te kunnen bieden (stroom- en computerstoringen, defecten, enzovoort). In dit geval wordt een ad hoc beslissing genomen hoe daarmee om te gaan.

II. Dyscalculiebeleid

Op Revius Wijk is een rekencoördinator aangesteld, die het rekenonderwijs coördineert. Revius Wijk heeft ook dyscalculiebeleid. Dit is van toepassing voor leerlingen met ernstige reken- en wiskunde problemen of dyscalculie (ERWD). Wanneer leerlingen ernstige rekenproblemen hebben, krijgen zij een dyscalculiepas, maar ze zijn daarnaast ook verplicht om zich in te spannen hun rekenvaardigheden te verbeteren. De school biedt hiervoor rekenondersteuningslessen. Deze zijn bedoeld voor leerlingen die met rekenen onder het niveau zitten waarop zij zouden moeten zitten. De desbetreffende leerlingen worden hiertoe verplicht door de rekencoördinator. Daardoor kunnen we samen komen tot het maximaal haalbare voor iedere leerling. Indien de leerling ondanks deze extra inspanning niet in staat blijkt om de rekentoets op het bij de opleiding passende niveau af te leggen, bestaat er de mogelijkheid tot afname van de speciale variant 2ER in plaats van 2F en 3ER in plaats van 3F³. Deze toetsen zijn niet eenvoudiger, maar hierin is wel rekening gehouden met de specifieke beperkingen van leerlingen met rekenproblemen.

De dyscalculiepas geeft niet alle leerlingen dezelfde rechten bij de afname van examens. De hiervoor geldende regels zijn verschillend voor leerlingen met en leerlingen zonder dyscalculieverklaring.

Indien een dyscalculiepas verstrekt is, zijn de faciliteiten bij reguliere toetsen:

- Het gebruik van een eigen rekenmachine bij alle toetsen; dit mag geen grafische rekenmachine zijn.
- Bij alle vakken gebruik van de formulekaart die door het college van Toetsen en Examens (CvTE) voor dit doel is ontwikkeld.
- In klas 1 en 2 gebruik van een boekje met hulpkaarten die zijn geselecteerd door het zorgteam.
- tijdverlenging bij toetsen (maximaal 30 minuten bij een toets van 2 uur of langer).

Faciliteiten die bij schoolexametoetsen en het centraal schriftelijk eindexamen worden verstrekt aan leerlingen die de rekentoets 2ER of 3ER maken, zijn:

- Gebruik van de formulekaart die door het college van Toetsen en Examens voor dit doel is ontwikkeld.
- Gebruik van diverse door het CvTE aangeboden hulpmiddelen en de eigen rekenmachine bij de afname van de rekentoets.

Faciliteiten bij schoolexametoetsen en het centraal schriftelijk eindexamen voor leerlingen die beschikken over een dyscalculie-verklaring, zijn:

- Een half uur tijdverlenging bij alle examens waarin gerekend wordt en de rekentoets, met uitzondering van de 2ER of 3ER toets (de extra tijd is hier al inbegrepen in de toetstijd).
- Gebruik bij alle examens van de formulekaart die door het college van Toetsen en Examens voor dit doel is ontwikkeld.
- Voor aantal vakken bij het schoolexamen, waarbij rekenvaardigheden belangrijk zijn, wordt een bodemcijfer van 3,0 gehanteerd (zie PTA's). Dit betreft:
  - vmbo-t: wi-ec-nask1 en nask2
  - havo: wisA/B-ec-M&O/BE-Na-Sk

---

³ Voor meer informatie over de niveaus van de rekentoets:

http://www.taalenrekenen.nl/ref_niveaus_rekenen/uitwerkingen/uitgelegd/